

REMISSYTTRANDE

2018-11-15

Dnr 0177/18

Er referens: A2018/00777/I

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

Remissyttrande över betänkandet Ett ordnat mottagande – gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande (SOU 2018:22) samt den kompletterande promemorian Ett socialt hållbart boende för asylsökande

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade betänkande på remiss och yttrar följande.

Brå tillstyrker förslaget och ser positivt på ett snabbare och mer effektivt mottagande för etablering eller återvändande. Det är av yttersta vikt för samhället att ha ett helhetsperspektiv i mottagandet och en fungerande integration. Brå delar även uppfattningen att ett snabbt mottagande också bidrar till att asylsökande inte passiviseras. Detta är en viktig pusselbit i samhällets välfärdssystem och i det brottsförebyggande arbetet.

Alternativa förslag om ansvarsfördelning

Vad gäller de två förslag som presenteras om ansvarsfördelning förordar Brå förslaget som bygger på ett gemensamt ansvar mellan stat, landsting och kommun. Lokala behov och utmaningar löses bäst på lokal nivå där det finns kännedom om läget. De lokala aktörerna behöver dock få bra förutsättningar för att bedriva sitt arbete, det vill säga ersättning för de ökade utgifter som mottagandet innebär. Annars finns det risk för att andra viktiga arbetsuppgifter på den lokala nivån nedprioriteras som till exempel brottsförebyggande arbete. Det är Brås erfarenhet att när arbetsbördan ökar ute i kommunerna, exempelvis vid stor asylmottagning, så trängs det brottsförebyggande arbetet åt sidan till förmån för andra lagstadgade tvärfrågor. Den perspektivträngsel som finns på lokal nivå riskerar att medföra att det brottsförebyggande arbetet inte får den prioritet och de resurser som behövs. Istället händer det allt för ofta att akuta behov tar över.

Ankomst- och avresecenter

Brå tillstyrker utredningens förslag om att etablera ankomst- och avresecenter.

Ankomstcentren bör kunna öka förutsättningarna för att upptäcka våld i nära relation samt hedersrelaterat våld. Brå bedömer dock att personal som jobbar

behöver få kunskap och ha kompetens om detta och att det måste finnas tydliga rutiner för hur de ska agera så att stöd och hjälp kan ges.

Samhällsinformation

Brå delar utredningens bedömning att tydlig samhällsinformation behövs för att ge asylsökande kunskap om landet, vad som förväntas av den enskilde och vad den enskilde kan förvänta sig av vistelsen i Sverige. I detta behöver information om rättväsendet ingå, vilken stöd och hjälp som finns att få samt vad som gäller kring lag och rätt.

Brå är enig med utredningen i att det är viktigt att grundläggande samhällsinformation ges så tidigt som möjligt. Brå vill dock framhålla att informationen behöver komma vid flera tillfällen under etableringsfasen eftersom mottagligheten ser olika ut beroende på fysisk och psykisk hälsa, läskunnighet etc.

Brå ställer sig positivt till att samhällsinformationen finns men antal timmar och innehåll kan behöva konkretiseras för att säkerställa enhetlig information i hela landet. Brå tillstyrker inte utredningens förslag om att det ska vara upp till de lokala aktörerna att besluta om detta. Med det föreslagna upplägget riskerar man att innehållet och kvaliteten i samhällsinformationen kommer att variera mycket från kommun till kommun.

I Stockholm finns erfarenheter från att ge hälsoinformation i samhällsorienteringen (Utvärderingsrapport - Hälsokommunikation i samhällsorienteringen i Stockholms län 2015-2016, Uppsala universitet). Denna utvärdering visade bland annat att informationen behöver anpassas så att den passar alla oavsett bakgrund och förkunskaper. Deltagarnas hälsa påverkade också kunskapsinhämtningen och det visade sig att många saknade en eller flera förmågor som behövs för att kunna få tag på, förstå, värdera och använda sig av hälsoinformation. Av utvärderingen framgår också att samhällsorienteringskursen uppfattades som mycket bra och informativ, men för fullmatad med information för antalet timmar i kursen. Anordnarna ville framöver målgruppsanpassa hälsoblocket så att inte alla ämnen tas upp med alla deltagare, då ursprungland kan påverka vilka behov som finns. Ytterligare ett resultat från utvärderingen var att ämnet hälsa bör placeras senare i kursen för att deltagarna behöver känna varandra bättre för att göra det lättare att diskutera olika frågor, speciellt känsligare ämnen.

Brå undrar om inte liknande utmaningar finns när det gäller samhällsinformation för asylsökande och nyanlända. Förslaget om att ersätta kommunerna för 20 timmar kan således vara för låg med tanke på vad som behöver ingå i informationen. Risken är att samhällsinformationen inte får någon effekt och att asylsökande inte får en bred och tillräckligt djup information om viktiga frågor som hälsa, utbildning, arbete och rättsväsende. Brå ser gärna att innehåll och omfattning för samhällsinformationen utreds vidare så att nyanlända får bästa möjliga chans att etablera sig i det svenska samhället.

Eget boende och sociala problem i utsatta bostadsområden

Brå tillstyrker förslaget om social prövning av eget boende. Som utredningen och den kompletterande promemorian konstaterar finns det vissa utmaningar i själva tillämpningen, framförallt när det gäller att identifiera områden med särskilda socioekonomiska utmaningar. Det pågår ständigt en dialog om vilka områden som är socialt och ekonomiskt utsatta. Det är därför viktigt att systemet för att bestämma vilka områden som ska omfattas av en begränsning av rätten till dagensättning inte är för statiskt. Det bör vara möjligt att med jämna mellanrum ompröva vilka områden som är aktuella.

Oavsett vilken modell man väljer för genomförandet bör det leda till att färre nyanlända hamnar i ekonomiskt och socialt utsatta bostadsområden. Utredningen beskriver (bl.a. på sidan 307) att omfattningen av de bostadssociala problemen förefaller större i dag än tidigare. Brås har från lokala projekt liknande erfarenheter och myndigheten ser att trångboddhet bland annat får konsekvenser i form av sociala problem för enskilda och i lokalsamhället. Trångboddhet leder till att ungdomar (särskilt pojkar) tillbringar mycket tid ute i den offentliga miljön, vilket i vissa områden innebär en särskild risk för att exponeras för kriminella strukturer.

I Brås rapport "Utvecklingen i socialt utsatta områden i urban miljö 2006–2017", Brå-rapport 2018:9, beskrivs på en övergripande nivå hur utsatthet för brott, otrygghet och oro samt förtroende för rättsväsendet fördelat sig och utvecklats över tid i socialt utsatta områden jämfört med övriga urbana områden. Av rapporten framgår att andelen utsatta för brott mot enskild person (inklusive våldsbrott) är större bland kvinnor och män i socialt utsatta områden jämfört med kvinnor och män i övriga urbana områden. Rapporten visar också att kvinnor i socialt utsatta områden upplever otrygghet och oro i högre grad än andra urbana områden och särskilt stor är skillnaden vad gäller otrygghet vid utevistelse sen kväll i det egna bostadsområdet, oro för bilbrott samt vid frågan om hur otryggheten påverkar livskvaliteten. Utmärkande är att otryggheten och oron bland kvinnor i socialt utsatta områden i vissa fall är markant större i jämförelse med män i socialt utsatta områden, liksom i jämförelse med både kvinnor och män i övriga urbana områden.

Boende i socialt utsatta områden har enligt NTU lägre förtroende för rättsväsendet än boende i övriga urbana områden, men skillnaderna har visat sig vara små. Det finns dock en risk att förtroendet i socialt utsatta områden egentligen är lägre än vad resultaten i NTU visar. De som har särskilt lågt förtroende för rättsväsendet nås troligtvis i mindre utsträckning med undersökningar som NTU, och då svarsfrekvensen i de socialt utsatta områdena är lägre än i övriga landet finns det en risk att förtroendenivåerna överskattas.

Konsekvensen av att fler nyanlända hamnar i eller placeras i de områden som beskrivs är att segregation och socialt utanförskap riskerar att öka. Nyanlända behöver därför erhålla bostad i andra områden.

Kontroll av arbetsgivare och andra anordnare av obetald arbetskraft

Brå ställer sig positivt till att asylsökande tillförsäkras skydd och att en noggrann kontroll görs av de arbetsgivare och anordnare som tar emot asylsökande som obetald arbetskraft. Som utredningen beskriver finns det idag risk för att oseriösa arbetsgivare utnyttjar asylsökande som är i en utsatt situation och att de asylsökande, på grund av låg kännedom om hur det svenska samhället fungerar, kan utnyttjas i brottsligt syfte.

Det är därför bra att kontrollrutiner införs men Brå vill betona att det är viktigt att se till att de som ska utföra kontrollen har rätt kompetens för att för att granska företags brottslighet och lämplighet samt tillräckliga resurser för att kunna tillhandahålla fungerande kontrollrutiner.

Ett bra mottagande motverkar brott

Ett bra mottagande bidrar till att motverka utanförskap, vilket i sin tur minskar risken för att nyanlända hamnar i kriminalitet. Brå ställer sig därför sammantaget positivt till ett förbättrat och mer sammanhållet system för mottagande av asylsökande och nyanlända.

Detta yttrande avges av generaldirektör Erik Wennerström efter föredragning av utredaren Linda Lindblom.

Erik Wennerström

Linda Lindblom